

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ

ANALYSIS OF EFFECTIVENESS OF CONSTRUCTION INDUSTRY IN THE UKRAINE IN CONTEXT OF PROVIDING OF ITS COMPETITIVE-STABILITY

Стаття присвячена дослідженню ефективності функціонування будівельної галузі України. Встановлено, що будівельна галузь відіграє важливу роль у забезпеченні розвитку національного господарства. Розглянуто місце показників ефективності в системі показників оцінки конкурентостійкості. Досліджено основні тенденції зміни показників ефективності функціонування будівельної галузі. Виявлено проблеми підприємств будівельної галузі в контексті забезпечення їх конкурентоспроможності.

Ключові слова: конкурентостійкість, ефективність, показник, ресурси, капітал, інвестиції.

Стаття посвящена исследованию эффективности функционирования строительной отрасли Украины. Установлено, что строительная отрасль играет важную роль в обеспечении развития национального хозяйства. Рассмотрены место показателей эффективности в системе

показателей оценки конкурентостойчивости. Исследованы основные тенденции изменения показателей эффективности функционирования строительной отрасли. Выявлены проблемы предприятий строительной отрасли в контексте обеспечения их конкурентостойчивости.

Ключевые слова: конкурентостойчивость, эффективность, показатель, ресурсы, капитал, инвестиции.

The article investigates the efficiency of the construction industry functioning in Ukraine. Found that the construction industry plays an important role in the development of the national economy. The place of performance indicators in the system of indicators to measure competitive-stability was considered. The basic trends in the performance efficiency of the construction industry were investigated. The problems of the construction industry enterprises in the context of their competitive-stability were identified.

Key words: competitive-stability, efficiency, indicator, resources, capital, investments.

УДК 338.001.36

Радамовська І.В.

старший викладач кафедри економіки підприємства
Комунальний вищий навчальний заклад
«Інститут підприємництва «Стратегія»
Дніпропетровської обласної ради»

Постановка проблеми. Будівельна галузь вважається важливою складовою суспільного виробництва та однією з основних галузей національного господарства. Така роль будівельної галузі пов'язана з тим, що від її функціонування суттєво залежить ефективність функціонування різних галузей виробничої і невиробничої сфери, належний рівень якості життя населення. Особливої ролі в цих умовах набуває забезпечення конкурентостійкості будівельної галузі, яка відображає наявність у підприємств галузі конкурентних переваг та здатність їх утримувати впродовж тривалого часу. Саме тому важливим є проведення аналізу ефективності функціонування будівельної галузі в контексті забезпечення її конкурентостійкості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вивчення конкурентостійкості підприємств різних галузей зроблено в дослідженнях багатьох вчених, зокрема: Булах І.В. [1], Верхоглядова Н.І. [2], Єфременко О.В. [3], Сімах Ю.А. [4], Філіппова С.В., Черкесова С.О. [5], Чернега В.В. [6] тощо. У роботах науковців проведено аналіз сутності поняття «конкурентостійкості», виділено ознаки та умови її виникнення, вивчено види конкурентостійкості, досліджено методологію її оцінки на мікрорівні. На галузевому рівні проблеми управління конкурентостійкістю розглянуто в роботі В.Г. Щербак [7], яка присвячена аналізу факторів впливу на конкурентостійкість, одним з яких є бренд-капітал галузі.

Дослідженням основних тенденцій функціонування будівельної галузі займається цілий ряд вчених таких, як: Білега О.В. [8], Сенів Б.Г. [9],

Сєвка В.Г., Палюга Н.Б. [10], Биба В.В., Гаташ В.С. [11] та ін. Незважаючи на велику кількість наукових доробок у цій сфері, потребує більш докладного аналізу динаміка показників ефективності функціонування будівельної галузі в контексті забезпечення конкурентостійкості будівельних підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення оцінки ефективності функціонування будівельної галузі з метою виявлення її впливу на її конкурентоспроможність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як було нами встановлено у роботі [3], показники ефективності посідають вагоме місце в системі показників оцінки конкурентостійкості підприємств будівельної галузі, що наочно відображено на рисунку 1.

У ході попередніх досліджень було встановлено, що показники ефективності функціонування підприємств будівельної галузі вирізняються значною різноманітністю, але можуть бути об'єднані у дві групи. Перша з них включає показники, що характеризують ефективність різних напрямів діяльності підприємств будівельної галузі таких, як виробнича, комерційна, фінансово-економічна, соціальна, інвестиційна, інноваційна діяльність. Друга група представлена показниками ефективності використання трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових та інформаційних ресурсів.

Перелік показників, що можуть використовуватися для оцінки ефективності, наведено в таблиці 1. До переліку показників ефективності окремих напрямів діяльності запропоновано включити рен-

табельність виробництва, рентабельність продажу, рентабельність капіталу, рентабельність витрат на персонал, рентабельність інвестицій та рентабель-

ність витрат на наукові та науково-технічні роботи. До показників ефективності використання трудових ресурсів включено продуктивність праці та рента-

Рис. 1. Місце показників ефективності в системі показників оцінки конкурентостійкості підприємств будівельної галузі (побудовано автором)

Таблиця 1

Показники оцінки ефективності функціонування

Група показників	Підгрупа	Показник
Показники ефективності напрямів діяльності	Ефективність виробничої діяльності	Рентабельність виробництва
	Ефективність комерційної діяльності	Рентабельність продажу
	Ефективність фінансово-економічної діяльності	Рентабельність капіталу
	Ефективність соціальної діяльності	Рентабельність витрат на персонал
	Ефективність інвестиційної діяльності	Рентабельність інвестицій
	Ефективність інноваційної діяльності	Рентабельність витрат на наукові та науково-технічні роботи
Показники ефективності використання ресурсів	Ефективність використання трудових ресурсів	Продуктивність праці
		Рентабельність персоналу
	Ефективність використання матеріальних ресурсів	Фондовіддача
		Коефіцієнт оборотності
		Рентабельність основних фондів
		Рентабельність оборотних засобів
	Ефективність використання фінансових ресурсів	Коефіцієнт оборотності власного капіталу
		Коефіцієнт оборотності позикового капіталу
		Рентабельність власного капіталу
	Ефективність використання нематеріальних ресурсів	Рентабельність позикового капіталу
		Фондовіддача нематеріальних ресурсів
	Ефективність використання інформаційних ресурсів	Рентабельність нематеріальних ресурсів
Виручка на гривню витрат на інформатизацію		

Примітка: складено автором

бельність персоналу; матеріальних ресурсів – фондодіддачу, коефіцієнт оборотності, рентабельність основних фондів та оборотних засобів; фінансових ресурсів – коефіцієнт оборотності власного та позикового капіталу, рентабельність власного та позикового капіталу; нематеріальних ресурсів – фондодіддача та рентабельність нематеріальних ресурсів; інформаційних ресурсів – виручка на гривню витрат на інформатизацію.

у таблиці 1 представлена динаміка показників ефективності напрямів діяльності підприємств будівельної галузі. Дані таблиці засвідчують, що будівельній галузі притаманні певні проблеми, що відбивається на зниженні за 2010-2015 роки показників ефективності основних напрямів діяльності будівельних підприємств.

Так за 2010-2015 роки рентабельність виробництва знизилася на 7,42%, рентабельність продажу – на 5,16%, рентабельність капіталу – на

4,79%, рентабельність витрат на персонал – на 2,83%, рентабельність інвестицій – на 16,31% та рентабельність витрат на Н та НТР – на 19,57%. Усе це свідчить про те, що ефективність виробничої, комерційної, фінансово-економічної, соціальної, інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств будівельної галузі.

У наступній таблиці представлені дані, що відображають динаміку показників ефективності використання різних видів ресурсів. З таблиці наочно видно, що ефективність використання трудових ресурсів будівельної галузі за досліджуваний період підвищилася. Про це свідчить зростання таких показників, як продуктивність праці (на 300,86 тис. грн/чол.) та рентабельність персоналу (на 25,77 тис. грн /чол.).

Не настільки однозначною є динаміка показників ефективності використання матеріальних ресурсів, до складу яких нами віднесено основні та оборотні

Таблиця 2

Динаміка показників ефективності напрямів діяльності по будівельній галузі України

Показники, %	Роки						Відхилення	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 від 2014	2015 від 2010
Рентабельність виробництва	14,54	12,41	7,80	6,34	7,25	7,12	-0,13	-7,42
Рентабельність продажу	17,24	13,85	9,96	10,15	9,76	12,08	2,32	-5,16
Рентабельність капіталу	-3,50	-2,57	-0,39	-2,01	-10,37	-8,30	2,07	-4,79
Рентабельність витрат на персонал	151,23	133,41	102,14	104,69	96,69	148,40	51,71	-2,83
Рентабельність інвестицій	56,01	52,12	38,08	35,11	40,71	39,70	-1,01	-16,31
Рентабельність витрат на Н та НТР	67,21	62,55	45,70	42,13	48,86	47,64	-1,21	-19,57

Примітка: розраховано на основі даних [12]

Таблиця 3

Динаміка показників ефективності використання ресурсів підприємств будівельної галузі

Показники	Роки						Відхилення	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 від 2014	2015 від 2010
Продуктивність праці, тис. грн/чол.	204,88	267,78	354,23	353,17	472,42	505,74	33,32	300,86
Рентабельність персоналу, тис. грн/чол.	35,31	37,08	35,29	35,84	46,09	61,08	14,99	25,77
Фондодіддача, грн/грн	3,07	4,48	4,60	3,55	5,13	4,90	-0,23	1,83
Коефіцієнт оборотності, обороти	1,16	1,12	0,94	0,76	0,87	0,67	-0,20	-0,49
Рентабельність основних фондів, %	52,97	62,02	45,81	36,00	50,04	59,18	9,14	6,21
Рентабельність оборотних засобів, %	20,05	15,51	9,41	7,69	8,48	8,10	-0,38	-11,95
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, обороти	3,53	4,65	5,28	4,38	4,72	5,18	0,46	1,65
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу, обороти	0,82	0,79	0,67	0,54	0,63	0,50	-0,13	-0,32
Рентабельність власного капіталу, %	-18,62	-17,69	-3,43	-18,31	-87,75	-93,81	-6,06	-75,19
Рентабельність позикового капіталу, %	-4,31	-3,00	-0,44	-2,26	-11,76	-9,10	2,66	-4,79
Фондодіддача нематеріальних ресурсів, грн/грн	20,06	28,48	32,70	57,76	34,89	38,58	3,68	18,52
Рентабельність нематеріальних ресурсів, %	345,68	394,40	325,82	586,17	340,44	465,95	125,51	120,27
Виручка на гривню витрат на інформатизацію, грн	353,98	465,78	528,99	438,42	472,99	518,77	45,78	164,79

Примітка: розраховано автором на основі даних [12]

засоби. Фондовіддача та рентабельність основних фондів збільшилися на 1,83 грн/грн та 6,21%, відповідно, що свідчить про підвищення ефективності використання основних фондів. Коефіцієнт оборотності та рентабельність оборотних засобів за 2010-2015 роки знизилась на 0,49 обороту та 11,95%, відповідно. Тобто можна стверджувати, що впродовж досліджуваного періоду ефективність використання оборотних засобів знизилась.

Щодо показників ефективності використання фінансових ресурсів, то вони також відрізнялися різноспрямованою динамікою змін. Так коефіцієнт оборотності власного капіталу зріс на 1,65 обороту, в той час, як коефіцієнт оборотності позикового капіталу знизився на 0,32 обороту. Щодо рентабельності власного та позикового капіталу, то ці показники мають від'ємне значення, що говорить про неефективність використання капіталу в будівельній галузі. Крім того, дані показники за досліджуваний період знизилися на 75,19 та 4,79%, відповідно, що свідчить про зростання неефективності використання фінансових ресурсів.

Фондовіддача нематеріальних ресурсів та рентабельність нематеріальних ресурсів зросли на 18,52 грн/грн та 120,27%, що говорить про підвищення ефективності їх використання. Виручка на гривню витрат на інформатизацію також зростала. Так на початку досліджуваного періоду цей показник складав 353,98 грн/грн, у той час, як наприкінці досліджуваного періоду – 518,77 грн/грн.

Незважаючи на наявність певних позитивних тенденцій, значення більшості показників ефективності будівельної галузі лишаються незадовільними. Це пов'язано з низкою проблем, серед яких можна виокремити наступні:

- збільшення собівартості через подорожчання основних складових будівництва;
- недостатня інноваційна активність будівельних підприємств;
- високий ступінь зносу основних фондів (більш ніж на 60%);
- незадовільний інвестиційний клімат;
- недостатність фінансового забезпечення;
- недосконалість вітчизняної нормативної бази;
- монополізація ринку виробництва основних будівельних матеріалів;
- недостатня кваліфікованість працівників будівельної сфери;
- нерозвинена система підготовки та перепідготовки кадрів у будівництві.
- відсутність асигнувань з місцевих бюджетів у будівельну сферу.
- зниження платоспроможного попиту на продукцію будівництва.

Висновки. Отже, у ході дослідження було виявлено, що показники ефективності посідають важливе місце в системі показників оцінки конку-

рентостійкості. Здійснена оцінка виявила тенденцію до зниження показників ефективності за усіма основними напрямками діяльності підприємств будівельної галузі, а також значної частини показників ефективності використання ресурсів, що пов'язано з наявністю низки проблем, вирішення яких є першочерговим для забезпечення конкурентостійкості галузі загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Булах І. В. Оцінка конкурентоспроможності підприємства електрозв'язку : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 : економіка та управління підприємствами / І. В. Булах ; Одес. нац. акад. зв'язку ім. О. С.Попова. – О., 2008. – 20 с.
2. Верхоглядова Н. І. Методика оцінки конкурентостійкості будівельних підприємств / Н. І. Верхоглядова, І. В. Радамовська // Вісник ОНУ ім. Мечникова. – Одеса, 2014. – Т. 19. – Вип. 3/2. – С. 31–35.
3. Єфременко О. В. Конкурентостійкість підприємства: поняття та види [Електронний ресурс] / О. В. Єфременко // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В. Даля. – 2010. – № 2. – Ч. 2. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2010_2_2/Index.htm.
4. Сімах Ю. А. Визначення поняття конкурентостійкості підприємства / Ю. А. Сімах // Вісник Міжнар. Слов'янського Ун-ту. Серія : Економічні науки. – 2007. – Т. X, № 1. – С. 12–16.
5. Філіппова С. В. Оцінювання та аналіз конкурентоспроможності промислових підприємств як основні функції управління процесом її організаційно-економічного забезпечення / С. В. Філіппова, С. О. Черкасова // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3 (53). – С. 110–115.
6. Чернега В. В. Конкурентостійкість підприємств та механізмами її забезпечення : монографія / В. В. Чернега ; Київський нац. ун-т технологій та дизайну ; Ін-т підготовки кадрів держ. служби зайнятості України. – К. : ІПК ДСЗУ, 2008. – 235 с.
7. Щербак В. Г. Оцінка впливу величини бренд-капіталу галузі на його конкурентостійкість / В. Г. Щербак // Економіка і управління. – 2010. – № 2. – С. 87–92.
8. Білега О. В. Базові засади стратегічного аналізу підприємств будівельної галузі / О. В. Білега // Аграрний вісник Причорномор'я. – 2010. – № 53. – С. 32–38.
9. Сенів Б. Г. Сучасний стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / Б. Г. Сенів // Інноваційна економіка. – 2010. – № 3. – С. 19–24.
10. Сєвка В. Г. Послідовність розробки стратегії антикризового регулювання будівельної галузі / В. Г. Сєвка, Н. Б. Паліга // Економіка будівництва і міського господарства. – 2009. – № 1. – С. 41–50.
11. Биба В. В. Стан та перспективи розвитку будівельної галузі України / В. В. Биба, В. С. Гаташ // Зб. наук. праць (галузеве машинобудування, будівництво). – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – Вип. 4 (39). Том 2. – С. 3–9.
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.